

פתרון הבחינה

בתנ"ך

קיץ תשפ"ו, 2026, שאלון: 1361

מוגש ע"י דליה שטיפמן, מורה לתנ"ך של בית הספר "יואל גבע" ואורי כפיר מורה לתנ"ך

הערות:

1. התשובות המוצגות כאן הן בגדר הצעה לפתרון לשאלון.
2. תיתכנה תשובות נוספות, שאינן מוזכרות כאן, לחלק מהשאלות.

השאלות

הנבחנים נדרשו לענות מכלל השאלות במבחן, על חמישה סעיפים (כל סעיף = 20 נקודות)

שני סעיפים מבין סעיפי א'

ושלושה סעיפים נוספים מסעיפי ב'

שאלה 1

סעיף א'

(1) עניין אחד שעליו הסכימו המרגלים עם יהושע ועם כלב בן יפנה בנוגע לארץ כנען: שמדובר בארץ פוריה, טובה מבחינה כלכלית. מדברי המרגלים: "...וגם זבת חלב ודבש היא וזה פריה" מדברי יהושע וכלב: "... טובה הארץ מאד מאד" **או**: "...ארץ אשר היא זבת חלב ודבש".

עניין אחד שבו הם נחלקו בדעותיהם בנוגע לארץ כנען: בעניין יכולתו של העם לכבוש אותה. המרגלים טענו: "לא נוכל לעלות אל העם כי חזק הוא ממנו" – כלומר, העם לא יצליח להילחם ביושבי הארץ כי הם חזקים ממנו. לעומת יהושע וכלב: "אם חפץ בנו ה' והביא אתנו אל הארץ הזאת ונתנה לנו" – לדבריהם, כיבוש הארץ תלוי בה' בלבד ואין זה משנה מי העם היושב בה. יהושע וכלב טוענים, שהעם יכול להילחם ולכבוש את הארץ, בעזרת ה'.

(2) המרגלים הראו לעם את פרי הארץ:

הדבר הגביר את תמיכת העם בעמדה של כלב בן יפנה: הפירות שהראו המרגלים לעם, היו גדולים מאוד, דבר המעיד על היותה ארץ ברוכה מבחינה כלכלית/חקלאית, כלומר כדאי להילחם עליה. לביסוס: "...באנו אל הארץ אשר שלחתנו וגם זבת חלב ודבש היא וזה פריה".

הדבר הגביר את תמיכת העם בעמדה של שאר המרגלים: הפירות הגדולים עשויים להעיד גם על גודלם העצום של יושבי הארץ, דבר המגביר את חשש העם מלהילחם ביושבי הארץ. לביסוס: "וכל העם אשר ראינו בתוכה אנשי מדות" **או**: "ושם ראינו את הנפילים בני ענק מן הנפילים".

סעיף ב'

(1) התגובה של משה ואהרן על תלונות העם לא נתנה מענה מספק לעם: משה ואהרן לא הגיבו לתלונות העם, הם לא ניסו להרגיע את העם בדברים, רק נפלו על פניהם לפני העם. תגובה כזאת אין בה להרגיע את העם הנסער, ויש בה אפילו להעיד על חוסר יכולתם לענות לעם על חששותיו. לביסוס: "ויפל משה ואהרן על פניהם לפני כל עדת בני ישראל".

(2) על פי פירוש רמב"ן תגובת משה ואהרן יכולה להיחשב מענה ראוי על תלונות העם: לדבריו ההשתחוות שלהם לפני העם משמעותה אזהרה לעם, שלא יאמרו דברים רעים העלולים להכשיל אותם לפני ה'.

שאלה 2

סעיף א'

(1) ראיה המעידה כי מדובר במרד:

- "ויקומו לפני משה ואנשים מבני ישראל חמישים ומאתים נשיאי עדה..." – הכתוב מתאר שתי קבוצות הניצבות זו מול זו: משה ואנשים נוספים מהעם שנראה שתומכים בו, ולמול קבוצה של 250 אנשים, מנכבדי העם. ההתייצבות של שתי הקבוצות זו מול זו, וכנגד מנהיג העם, מעידה על מרד.

או:

- "ויקח קרח בן יצהר בן לוי ודתן ואבירם... בני ראובן" – הפועל "ויקח" מעיד על התארגנות של קבוצה בעם, התארגנות למרד.

(2) הטענה שהעלו קורח ועדתו כלפי משה (על התלמיד להסביר ולבסס):

לדבריהם, משה ואהרן מתנשאים מעל העם, קורח ועדתו טוענים שכל העם הוא קדוש ומכך משתמע שכולם ראויים לעסוק במלאכת הקודש. לטענתם משה ואהרן נוהגים בהתנשאות, כשהם טוענים שרק הם יכולים להקריב לה'. לביסוס: "...ויאמרו אלהם רב לכם כי כל העדה קדשים ובתוכם ה' ומדוע תתנשאו על קהל ה'".

הצביעות בטענה זו לדעת משה (על התלמיד להסביר ולבסס):

משה טוען כנגד קורח ובני לוי, שהם נוהגים בצביעות, הרי גם הם זכו להעדפה מעם ה'. בני לוי נבחרו על ידי ה' לעסוק בעבודת המשכן, הם זכו להיות נבדלים מיתר העם, אך הם אינם מסתפקים בזה ורוצים גם בכהונה, מה שסותר את דרישתם לשיוויון מעמדי. לביסוס: "המעט מכם כי הבדיל אלהי ישראל אתכם מעדת ישראל להקריב אתכם אליו לעבד את עבדת משכן ה' ולעמד לפני העדה לשרתם ... ובקשתם גם כהנה".

סעיף ב'

(1) דתן ואבירם מסרבים לעלות אל משה. הסיבה לסירובם: לא מספיק שמשה הוציא אותם מארץ משובחת, להמיתם במדבר וכדי לשלוט בהם: "המעט כי העליתנו מארץ זבת חלב ודבש להמיתנו במדבר כי תשתרר עלינו...". הוא אפילו לא הביא אותם אל הארץ המובטחת, ארץ משובחת: "אף לא אל ארץ זבת חלב ודבש הביאתנו...". הם טוענים שמשה לא קיים את הבטחתו לעם, לשווא הוא הוציא אותם ממצרים, מחיים טובים בארץ משובחת "ארץ זבת חלב ודבש", אך לא הביא אותם כפי שהבטיח אל ארץ טובה אחרת "ארץ זבת חלב ודבש", אלא הביאם למות במדבר.

(2) פירוש רש"י מעצים את הסירוב של דתן ואבירם לעלות אל משה: לדבריו, הם נוקטים בהגזמה ומכריזים לפני משה, שאפילו אם ינקר את עיניהם כדי לגרום להם לציית לו, הם עדיין יסרבו ולא יגיעו אליו. בשמואל א', מתואר האיום של נחש העמוני על אנשי יבש גלעד, שאם לא ייכנעו לו הוא יעקור להם את עין ימין, סימן לחרפתם. תיאור זה מעיד על ההגזמה בדברי דתן ואבירם, הם מוכנים לשאת את עקירת עיניהם כדי לדבוק בסירובם למשה.

שאלה 3

סעיף א'

הביקורת של האישה האלמנה בנוגע לקיום מנהג גאולת הדם במקרה שהיא מתארת, שמדובר ברצח בין שני אחים, ואם יקיימו את מנהג גאולת הדם וירצחו את הרוצח, הרי שירצחו את הבן היחיד שנותר לה (לאחר רצח אחיו) ובכך לא יותירו יורש וממשיך לשם בעלה.

דרישת המשפחה מן האלמנה: " ... ויאמרו תני את מכה אחיו ונמתהו בנפש אחיו אשר הרג ונשמידה גם את היורש". המשפחה דורשת לקיים גאולת דם ולהרוג את רוצח אחיו, להשמיד את היורש היחיד שנותר. דבר הרומז על תאוות הבצע שלהם, מטרתם לקחת את הירושה, לאחר 'סילוק' היורש שנותר.

תגובת האלמנה על דרישה זו: "וכבו את גחלתי אשר נשארה לבלתי שים לאישי שם ושארית על פני האדמה". היא מבינה שאת תתקיים גאולת הדם, הרי שלא יותירו זכר לשם בעלה המת. הם יהרגו את הבן היחיד שנותר לה.

סעיף ב'

(1) החלטת דוד בפסוק כ"א נחשבת לחריגה מהמוסכמות, מאחר והוא מודיע ליואב להחזיר את אבשלום מגשור לירושלים, כלומר לא להמיתו. על פי החוק, דינו של רוצח הוא מוות, ואבשלום רצח את אחיו אמנון וכעת דוד מכריז על כך שלא ייענש בעונש מוות והוא רשאי לחזור לארץ. במילים אחרות, דוד מבטל את גאולת הדם על רצח אמנון.

השימוש של האישה בדימוי "מלאך האלוהים" השפיע על דוד לחרוג מהמוסכמות: היא משווה את דוד למלאך ה', לשליח ה', שיש ביכולתו להבחין בין טוב לרע: "כי כמלאך האלוהים כן אדני המלך לשמוע הטוב והרע...". בנוסף, היא מחמיאה לדוד שחוכמתו משתווה לחוכמת מלאך האלוהים, חכם מאוד: "ואדני חכם כחכמת מלאך האלוהים". לפי דבריה, דוד הוא שליחו של האלוהים עלי אדמות, וכמלאך ה', נתונה בידו הרשות להכריע אחרת מן המוסכמות במקרים מסויימים, בשם הצדק ולא בהכרח כדין.

(2) דימוי נוסף מדברי האישה אל דוד, וכיצד הוא השפיע עליו לחרוג מן המוסכמות (על התלמיד לבסס):

"כי מות נמות וכמים הנגרים ארצה אשר לא יאספו" – לדברי האישה המוות הוא מוחלט ולא ניתן לשנותו. היא מדמה את החיים למים הנשפכים לארץ = למוות, וכפי שלא ניתן לאסוף את המים בחזרה, לא ניתן להשיב את המתים אל החיים. דימוי זה השפיע על דוד, מאחר והבין שגאולת הדם גורמת למוות נוסף, למוותו של עוד אדם, שלא ניתן להשיבו עוד לחיים. והרי, אפילו ה' נזהר בדיני נפשות מאותה הסיבה, קל וחומר שעל דוד לעשות זאת.

שאלה 4

סעיף א'

(1) התערערות השליטה של דוד על הממלכה (על התלמיד להסביר ולבסס על שתי דוגמאות):

דוד ניצב בפני מרד נוסף (לאחר מרד אבשלום), שיזם שבע בן בכרי ובעקבותיו שבטי ישראל נוטשים את מלכות דוד והוא נותר למלוך רק על שבט יהודה. לביסוס:

- "ושם נקרא איש בליעל ושמו שבע בן בכרי איש ימיני ויתקע בשופר ויאמר אין לנו חלק בדוד ולא נחלה בבן ישי איש לאהליו ישראל"

- "ויעל כל איש ישראל מאחרי דוד אחרי שבע בן בכרי ואיש יהודה דבקו במלכם מן הירדן ועד ירושלים".

(2) דוד הוא מנהיג קר רוח שמצליח להתמודד עם המצב: למרות המרד של שבע בן בכרי ונטישת שבטי ישראל את מלכות

דוד, הוא אינו מאבד עשתונות ומיד מארגן את תומכיו לצאת ולעצור את המרד. לביסוס: "ויאמר המלך אל עמשא

הזעק לי את איש יהודה שלשת ימים ואתה פה עמד" – דוד קורא לעמשא, שר צבאו, להזעיק את אנשי יהודה

התומכים בו, להילחם במורדים. או: "ויאמר דוד אל אבישי עתה ירע לנו שבע בן בכרי מן אבשלום אתה קח את עבדי

אדניך ורדף אחריו פן מצא לו ערים בצרות והציל עיננו" – כאשר עמשא מתעכב, דוד מיד פונה אל אבישי שיצא לרדוף

אחר שבע בן בכרי, לפני שהמרד יגרום להם נזק רב.

סעיף ב'

(1) המחלוקת בין האישה החכמה ובין יואב בנוגע לנאמנות של תושבי העיר לדוד:

לטענת האישה החכמה, תושבי העיר נאמנים לדוד ויואב רוצה להשמידם ללא סיבה מוצדקת. לביסוס: "אנכי שלמי אמני ישראל...". לעומת יואב, שלפי המלבי"ם, טוען שאנשי העיר אינם נאמנים לדוד וראיה לכך היא הימצאותו של מוביל המרד, שבע בן בכרי, בתוך עירם. לביסוס: "...כי בכם נמצא ראש המורדים אשר ינשא ידו במלך" – ואינכם שלמים למלכם".

הפתרון שהציע יואב, שאנשי העיר יסגירו לידי שבע בן בכרי בלבד, כך הם יוכיחו את נאמנותם הכנה לדוד והוא יניח לתושבי העיר. לביסוס: "תנו אתו לבדו ואלכה מעל העיר".

(2) על פי פסוקים כ"א-כ"ב, חוכמתה של האישה באה לידי ביטוי בתגובתה על הצעתו של יואב. יואב הציע שאנשי העיר

יסגירו את שבע בכרי לידיו וכך הוא יניח להם. האישה החכמה הציעה, שהם ישליכו אליו את ראשו של שבע בן בכרי,

מעבר לחומות העיר. בעצם תגובתה, היא הסגירה את שבע בן בכרי לידי יואב כשהוא מת, וכך לא יוכל לחקור אותו

ולגרום להפלת אנשים נוספים. ובנוסף, היא מנעה בכך את כניסתו של יואב וחייליו לעיר, שהיו עלולים לנקום

בתושביה.

סעיף ב'

(1) הקושי התיאולוגי שעולה מדברי ה' ומעורר "מבוכה רבה": כיצד ייתכן שה' שולח את הרוח להפיץ דברי שקר בשמו והרי ה' רודף אמת?

(2) רד"ק מיישב קושי תיאולוגי זה, באומרו שמדובר בדברי משל, מיכיהו לא באמת ראה את האלוהים ושמע אותו מעודד את הרוח לשקר בשמו. מדובר בדברי נבואה, כי דבר ה' הוא תמיד דבר אמת. יש במשל זה להדגיש שמדובר בנביאי שקר, שאינם דוברים אמת, את דבר ה'. לביסוס: "כל אלה דברי מליצה הם... יהיה רק אמת בשם ה'".

שאלה 7

סעיף א'

בפרק ג': האישה פורצת את המסגרת שנכפתה עליה, היא יוצאת בלילה לחפש את אהובה ברחבי העיר, בניגוד למסגרת האוסרת על נשים להסתובב לבדן ועל אחת כמה וכמה בשעות הלילה ולשם חיפוש אהובן. לביסוס: "על משכבי בלילות בקשתי את שאהבה נפשי... אקומה נא ואסובבה בעיר בשוקים וברחובות...". פעולה זו סייעה לה להגשים את מאווי גופה, כתוצאה מחיפושיה הנחושים היא מוצאת אהוב ליבה ואף מביאה אותו אל חדרה. לביסוס: "עד שמצאתי את שאהבה נפשי אחזתיו ולא ארפנו עד שהביאתיו אל בית אמי...".

בפרק ח': האישה פורצת את המסגרת שנכפתה עליה, היא מעיזה לענות בהתרסה לאחיה הגדולים ממנה שמהתלים בה. זאת בניגוד למקובל במסגרת פטריארכלית, שדעתה של האישה אינה נשמעת. האחים מהתלים בה, לגבי איך ינהגו בה ביום בו תהיה לאישה בוגרת ויגיעו הצעות הנישואין, ומבהירים שהכל תלוי בהתנהגותה, אם תהיה צנועה או מופקרת. היא משיבה שהיא כבר אישה בוגרת ושהיא כבר מצאה לה אהוב שיהיה לבעל. אין זה מקובל שאישה תבחר את המיועד לה, בכך היא מגשימה את מאווי ליבה, היא בוחרת לה את המיועד לה. לביסוס: "אני חומה ושדי כמגדלות אז הייתי בעיניו כמוצאת שלום".

סעיף ב'

הפסוקים המסיימים את שיר השירים, עומדים בסתירה לדבריו של הנדלזלץ בנוגע למקומה של האישה. לדברי הנדלזלץ, מקומה של האישה במגילה מוצנע, היא אינה מובלטת אלא נחבאת, צנועה היושבת בבית. זאת בניגוד לדברי האהוב המבקש מהאישה היושבת בגנים, בחוץ, שתשמיע את קולה לפני חבריו. הוא מתגאה באישה ואינו מנסה להצניעה. לביסוס: "היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעני".